

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

50

Brno 2009

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 50
Volume 50

Číslo 1–2
Issue 1–2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial Board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttka, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Soňa Klanicová, Marián Mazuch, Ladislav Nejman, Olga Lečbychová,
Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Technical Editors, typography

Pavel Jansa, Ondřej Mlejnek

Software
Software

Spencer Kimball, Peter Mattis, GIMP Development Team 2008: GNU
Image Manipulation Program, 2.6.1
GRASS Development Team 2008: Geographic Resources Analysis
Support System, 6.3.0
Kolektiv autorů 2008: Inkscape, 0.46
Kolektiv autorů 2005: L^AT_EX 2_ε

Fotografie na obálce
Cover Photography

Fotografie levalloiského hrotu nalezeného při výzkumu paleolitické lo-
kality Tvarožná-Za školou. Srov. studii P. Škrdly a kol. obr. 5:1. Foto
J. Špaček.

*A foto of the Levallois point found in the Paleolithic site Tvarožná-
Za školou. See the study of P. Škrdla et. al. Fig. 5:1. Photo by J. Špaček.*

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
E-mail: pv@iabrno.cz

Webové stránky s pokyny pro autory: <http://www.iabrno.cz/pv>

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vydáno v Brně roku 2009

Copyright ©2009 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Bauerova-Stráve; Parzellennr. 151/1 bis 17, 86/32, 38 und weitere (Aktion A062/2008). Neuzeit, Ackergrund, Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief im Jahre 2008 im Zusammenhang mit dem Aufbau des Pavillons P im Areal des Brünner Messegeländes.

Dokumentiert wurden nur die Flussterrassen der Svratka, die Auelehme und Aufschüttungen aus dem 19. und 20. Jahrhundert.

Katastralgebiet Staré Brno

Hybešova-Stráve 30, Parzellennr. 1291, 1292/1, 1292/2 (Aktion A088/2008). Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Die Grabung begann im Herbst 2008 im Zusammenhang mit dem Aufbau des Mehrgebáudes. Sie wird im Jahre 2009 fortsetzen, daher wird darüber später berichtet werden.

Bisher wurde die Erhöhung der Gelándeebene im Verlauf des 17.–18. Jahrhunderts dokumentiert.

Kopečná-Stráve 41, Parzellennr. 1121 (Aktion A012/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief im März und April 2008 im Zusammenhang mit dem Anbau der Wohnhauses „Anenské terasy“.

Untersucht wurden Relikte der mittelalterlichen und neuzeitlichen Vorstadt. Es handelte sich um Latrinen, einen kleinen Keller oder ein Loch, Schichten und Reste gemauerter Bebauung.

Křídlovická-Stráve, Parzellennr. 1382/1 (Aktion A081/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Im November 2008 wurde der Schnitt durch die Baugrube der Untergrundkontainer für sortierten Abfall an der Kreuzung der Straßen Křídlovická und Nové Sady dokumentiert.

Auf Auelehmschichten beruhte die Kulturschicht aus dem 15.–16. Jahrhundert. Der jüngste Fund war das seichte steinerne Grundmauerwerk einer Gebäudeecke.

Nové sady – Stráve 19–25, Parzellennr. 1341, 1342, 1343 (Aktion A009/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief im April bis Juni 2008 im Zusammenhang mit dem Aufbau des „Administrativen Zentrums Titanium Nové sady“.

Dokumentierte mittelalterliche und neuzeitliche Befunde (Latrinen, Brunnen/Zisternen usw.) hängen mit der ehemaligen Vorstadt Novosady zusammen. Die ältesten fallen in das 14. und 15. Jahrhundert.

Pekařská-Stráve, Parzellennr. 958 (Aktion A053/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Über die Aktion wird im Abteil Husova-Stráve, Pekařská-Stráve, Katastralgebiet Brunn-Stadt berichtet.

Pekařská-Stráve, Parzellennr. 958 (A041/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief im Jahre 2008 im Zusammenhang mit der Vorbereitung der Rekonstruktion der Straßen Husova und Pekařská.

Die Aktion wird gegenwärtig bearbeitet, daher wird darüber später berichtet werden.

Pekařská-Stráve 53, Parzellennr. 1752/1 (Aktion A066/2008). Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Kloster, Rettungsgrabung.

Im Oktober 2008 begann die archäologische Grabung im Raum des St. Anna-Fakultätskrankenhauses, die durch den Aufbau des Internationalen Zentrums klinischer Forschungen (International Clinical Research Center – ICRC) veranlasst worden war. Sie wird im Jahre 2009 fortsetzen, daher wird darüber später detailliert berichtet werden.

Bisherige Ergebnisse bestätigen die Annahme, dass der gegebene Raum im Mittelalter und der Neuzeit nicht bebaut war. Dokumentiert wurden nur ein paar Gruben unbekannter Funktion (die ältesten aus dem 14.–15. Jahrhundert). Es wurden Relikte zweier Heizanlagen aus dem 19. Jahrhundert freigelegt.

Katastralgebiet Trnitá

Přízova-Stráve 4–6, Parzellennr. 1017 (Aktion A040/2006). Burgwallzeit, Mittelalter, Neuzeit, Stadt, Rettungsgrabung.

Die Grabung verlief in den Jahren 2006 und 2007 im Zusammenhang mit dem Aufbau des Wohnhauses.

Sie bestätigte ältere Kenntnisse über die mittelalterliche Besiedlung der Lokalität in der Zeitspanne des 7.–13. Jahrhunderts, wo das Gebiet Bestandteil der I. Vorstadt wurde. Aus dem 9.–10. Jahrhunderts stammen zwei Gruben unbekannter Funktion. Zahlreiche Aktivitäten brachte das 13. Jahrhundert. Es wurden viele Pfosten- und Säulengruben sowie Gruben unbekannter Funktion und Schichten dokumentiert. Der ausgeprägteste Befund war eine eingetieft pyrotechnologische Anlage in T-Form. Mehrere eingetieft Objekte wurden in das 14. und 15. Jahrhundert datiert. Erwähnenswert ist vor allem die Grube mit eingesetztem Holzfass.

Spálená-Stráve, Parzellennr. 1059 (Aktion A039/2008). Burgwallzeit, Mittelalter, Stadt, Rettungsgrabung.

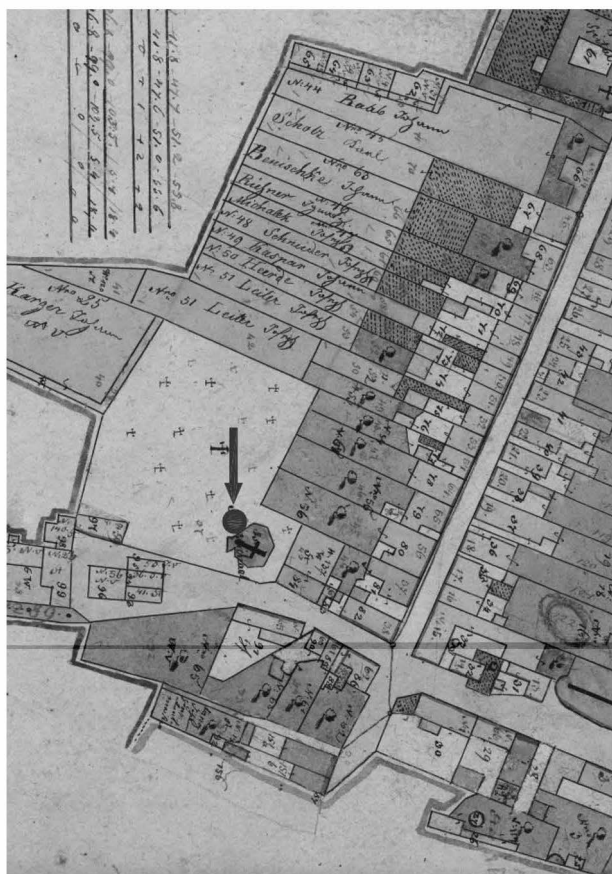
Die Grabung verlief an der Wende Mai–Juni 2008 im Zusammenhang mit dem Aufbau des Gleichrichtenerks des Straßenbahnbetriebs der Stadt Brunn.

Erfasst wurde nur ein kleines Segment der mittelalterlichen Schichtenfolge.

BRUNTÁL (K. Ú. BRUNTÁL – NISSKÉ PŘEDMĚSTÍ, OKR. BRUNTÁL).

Ruská ulice, p. č. 1611. Novověk. Hrobka, hřbitov. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí okapového chodníku u kaple sv. Michala na ul. Ruská, parc. č. 1611 v ochranném pásmu MPZ Bruntál, proběhl v měsíci říjnu roku 2008 záchranný archeologický výzkum (obr. 60). Původně hřbitovní kaple sv. Michala byla postavena v roce 1674 na popud velmistra řádu německých rytířů Johanna Kaspara z Ampringenu, podle projektu Baltazara zv. Carlo Fontany. Jedná se o volně stojící osmibokou centrálu se čtyřbokou sakristií s oratoří v patře, přiléhající k jihovýchodní straně. Střecha ve tvaru zalamané

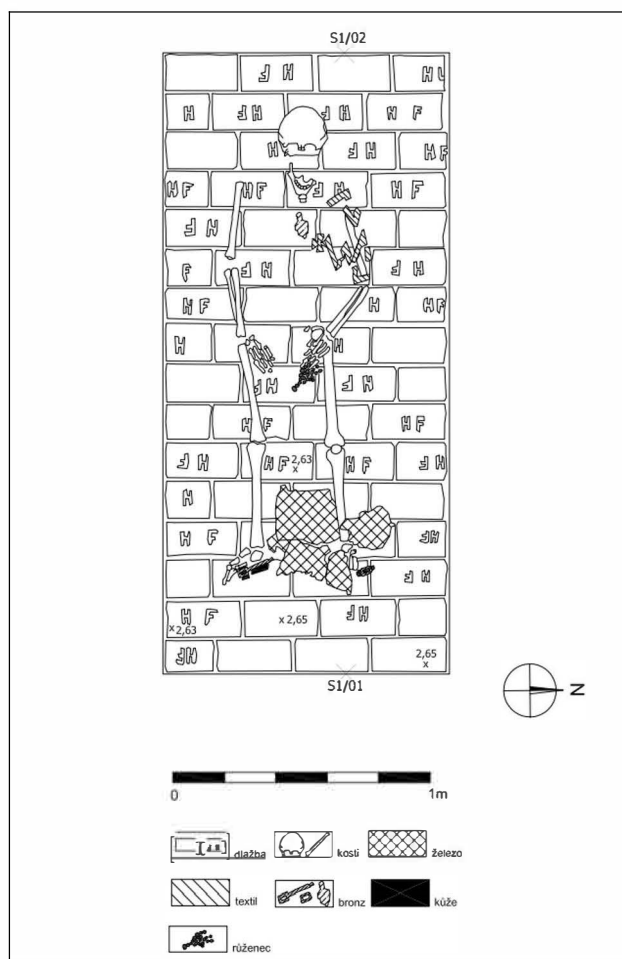

Obr. 60: Bruntál–Ruská ulice. Lokalizace výzkumu ve výřezu indikační skici stabilního katastru z roku 1836 (Nisské předměstí). *Abb. 60: Bruntál–Ruská Str. Lokalisierung der Rettungsgrabung in der Indikationskizze des Urkatasters aus dem Jahre 1836 (Neisser Vorstadt).*

helmy je završena polygonální lucernou (Samek 1994, 273; Mezerová 2001, 25). Objekt, zapsaný v Ústředním seznamu kulturních památek ČR pod r. č. 32859/8–7, se nachází mimo historické jádro města, na jeho západním (Nisském) předměstí. Původní jádro tohoto předměstí tvořily dvě řady usedlostí situovaných na parcelách oriento-

Obr. 62: Bruntál–Ruská ulice. Ostruha – součást pohřební výbavy. Foto Martin Knápek. *Abb. 62: Bruntál–Ruská Str. Der Sporn – der Bestandteil der Grabausstattung. Foto Martin Knápek.*

Obr. 61: Bruntál–Ruská ulice. Půdorys náleзовé situace evidované v hrobce. Kresba Pavla Skalická. *Abb. 61: Bruntál–Ruská Str. Der Grundriss des Befundes in der Grube. Zeichnung Pavla Skalická.*

vaných kolmo k cestě vycházející severozápadním směrem z Nisské brány městského opevnění (viz indikační skica stabilního katastru z roku 1836; srovnej Kuča 1996, 351).

V průběhu stavebních prací byla v jižním sousedství kaple porušena cihlová klenba podzemní zděné prostory. Tato skutečnost bezprostředně vedla k uzavření dohody se stavebníkem a zahájení záchranného archeologického výzkumu (NPÚ Ostrava, akce č. 83/08). V první fázi byl odstraněn hlinitý zásyp, který se do interiéru zděné podzemní stavby dostal v souvislosti s proražením klenby. Po odstranění zásypu byla zjištěná náleзовá situace vyhodnocena jako podzemní zděná hrobka s kostrovým pohřbem (obr. 61). Hrobka byla vyzděna z cihel na vápennou maltu a opatřena cihlovou klenbou. Stěny hrobky byly omítnuty, klenba nikoliv, dobře patrné byly stopy po šalování. Podlaha sestávala z cihel opatřených monogramem H F (Herrschaft Freudenthal). Na podlaze hrobky byly evidovány částečně dochované kosterní pozůstatky dospělého jedince orientovaného Z–V. Patrně v důsledku nepříznivého mikroklimatu v hrobce byly kosti fosilizované a celé oddíly chybí (jmenovitě kostra osová, pletenec lopatkový a pánevní). Nedochovala se rovněž rakev (předpokládaná na základě relikvů kovových plechů do-

chovaných v oblasti nohou zemřelého) ani pohřební oděv. Z hrobové výbavy se zachovaly pouze předměty z trvanlivých materiálů: kovový křížek s pozlaceným závěsníkem, jezdecké ostruhy a přezky (obr. 62, náprsní řádový kříž a lemování velkého řádového kříže z pláště, kostěné korálky z růžence. Nálezový soubor prokazatelně indikuje pohřeb příslušníka řádu německých rytířů, vzhledem k samostatné hrobce a charakteru doprovodných předmětů nejspíše výše postaveného hodnostáře v rámci řádové hierarchie. Bližší údaje k osobě pohřbeného včetně časového vročení může přinést stylistický rozbor doprovodných předmětů v kombinaci s antropologickou analýzou kosterních pozůstatků a archivním průzkumem.

Kromě dokumentace vlastní hrobky byl formou sondáže ověřen stratigrafický vztah hrobky k okolnímu terénu. Byla potvrzena důvodně předpokládaná vazba hrobky na hřbitovní kapli, důležité zjištění pak předstává zachycení staršího hřbitovního horizontu, časově předcházejícího výstavbě kaple v roce 1674.

František Kolář

Literatura

Kuča, K. 1996: *Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, I. díl A–G*. Praha.

Mezerová, L. 2001: *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Bruntál*. Bruntál–Ostrava.

Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska I*. Praha.

Resumé

Bruntál (Kat. Bruntál–Nisské předměstí, Bez. Bruntál), Ruská Str. Neuzeit. Gruft, Friedhof. Rettungsgrabung.

BŘECLAV (OKR. BŘECLAV)

Zámecké náměstí č. o. 2, č. p. 1, p. č. 421/3, 481/1. Pozdní středověk, novověk. Zámek (hrad). Zjišťovací výzkum.

V souvislosti s přípravou rekonstrukce břevlavského zámku pro potřeby Městského úřadu v Břevlavě byla v květnu 2008 provedena zjišťovací sondáž, která měla upřesnit strategii následného záchranného archeologického výzkumu. Za tímto účelem byly strojně vyhloubeny dvě sondy (S 01, 02; obr. 63), jejichž profily byly následně zdokumentovány a ověřovány archeologem.

Sledovaný prostor se nachází na katastrálním území Břevlav v prostorách a přilehlém areálu břevlavského zámku (Zámecké nám. č. o. 2, č. p. 1). Z hlediska historického byl prostor od raného středověku součástí břevlavského hradu (od poloviny 16. století renesančního zámku). Nachází se v nadmořské výšce cca 160 m n. m., 300–400 m severozápadně od dnešního kostela sv. Václava na nám. TGM. Lokalita leží v údolní nivě řeky Dyje, která je v okolí Břevlavě široká 2 až 6 km. Na většině míst je podloží tvořeno pleistocenními až holocenními písčitoštěrkovými terasami, které jsou překryty mladšími povodňovými hlínami. V samotném prostoru břevlavského

zámku tvoří podloží říční (fluvialní) písčitohlinité sedimenty povodňových hlín (Czudek 1997, 45; Stránil, Havlíček 2001, 11–14).

Sonda S 01 (1,60 × 1,20 m, hloubka 2,10 m; S-JTSK -583748.6558, -1210956.0016; -583747.5656, -1210955.6482; -583746.9906, -1210957.1696; -583748.0808, -1210957.6368) byla vyhloubena vně zámku, při jižní stěně jižního křídla, v místech projektovaných podzemních garáží a její dno se nacházelo přibližně v hloubce dna základového výkopu budoucí stavby. Sonda S 02 (2,0 × 1,5 m, hloubka 2,0 m; S-JTSK -583721.9776, -1210939.6796; -583720.1208, -1210938.9968; -583719.5311, -1210940.3937; -583721.4469, -1210941.0874) byla položena opět vně zámku při východní straně jižního křídla, v blízkosti trasy kolektoru projektovaného na nádvoří zámku. Její hloubka opět přibližně korespondovala s hloubkou výkopu pro kolektor.

V celém profilu sondy S 01 (P1) byly zachyceny pouze hlinitopísčité navážky (s. j. 100–108), které se svažovaly směrem k jihu, popř. k jihovýchodu. Některé z nich měly charakter požárových destrukcí se značným podílem větších kusů přepáleného až slinutého hlinitopísčitého materiálu (s. j. 102, 103). Při severní straně sondy byl obnažen cihlový základ jižní stěny jižního křídla zámku, jeho základové spáry však nebylo dosaženo. Zlomkový keramický materiál, který nebyl zastoupen nijak četně. Lze datovat obecně do období pozdního středověku a raného novověku.

V celém profilu sondy S 02 (P2) byly zachyceny výplně raně novověké jámy na pálení vápna (s. j. 110, 111, 112?), jejichž dno bylo v hloubce cca 1,80 m pod povrchem současného terénu tvořeno tvrdou vápennou krustou s kameny a cihlami. Pod ní se nacházela souvislá uloženina charakteru přemístěných vrstev, obsahující příměs středověkého materiálu (s. j. 109). Při západní straně sondy byl obnažen předstupující základ východní stěny jižního křídla zámku ze smíšeného zdiva (s. j. 900), jehož základové spáry nebylo dosaženo. Vzhledem k tomu, že vnější strana zdiva směrem k základové spáře pozvolna předstupovala směrem do sondy, musíme předpokládat, že bylo původně zděno do volného prostoru (překop, značně nižší úroveň terénu před výstavbou zámku?), který byl pravděpodobně následně zavezen (Dejmal, Kolařík, Sešláčková 2008).

Ani v jedné ze dvou sond nebylo dosaženo geologického podloží, které je v místech zámku tvořeno fluvialními písčitohlinitými sedimenty povodňových hlín. Stejně tak sondy nenarazily na původní pravěké ani raně a vrcholně středověké terény a objekty, které se tedy pravděpodobně nacházejí ve větších hloubkách, jak ostatně ukázaly i starší archeologické výzkumy (Klaničková, Peška 1993; Kordiovský 1980; 1987; Kordiovský, Unger 1972; 2001). Charakter zjišťovacího výzkumu nás neopravňuje předkládat jednoznačné závěry, nicméně dokumentované situace naznačují, že minimálně jižní křídlo zámku bylo pravděpodobně zakládáno do mocných pozdně středověkých a raně novověkých navážek (S 01), popř. lokálně stavěno z poněkud nižší úrovně terénu, který byl v zápětí navýšen přibližně na dnešní niveletu (S 02).

Václav Kolařík, David Merta